

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: [312] 842-7325

VOLUME LXIX Nr. 2

KETVIRTADIENIS, SAUSIO (JANUARY) 19, 1989

KAINA 25¢

Kasdien

Kasdien jų gausėja
Kodėl taip yra
Argi jie patys kalti?
Kai kapitalui grėsmė, tai . . .

Skurdo riba yra nustačiusi, kad senas nebe darbingas pavienis žmogus gali pragyventi vidutiniškai, jeigu per mėnesį jo pajamos ar pensija yra nemažesnė kaip \$455. Neturinčiam papildomu pajamų, koks jo pragyvenimas tokia pensija, komentarų nereikia, kai turi nemuotis butą, redytis, nevaikščioti basas.

Be to, dar reikia turėti galvoje, kad ne visi pensininkai per mėnesį gauna po \$455 pensijos. Dauguma tokių stovi eilėsi prie alkaniems žmonėms labdaros virtuvių, ieško nakvynės benamiams nakvynių namuose. O jų kasdien gausėja, ypač didmiesčiuose.

Miestų merų pasitarimuose apskaičiavimu, visos šalies 22 procentai benamių dirba pilną ar nepilną laiką už numazintą ir dar mažesni atlyginimą, bet nepajėgdami išlaikyti šeimų bei mokėti nuomų už butą yra atsidūrę, ypač su savo šeimomis, benamių armijoje. Ir kaip sako, benamiams nakvynių namų valdytojai, tokių šeimų be perstojo gausėja.

Kodėl taip yra, akcentuoja sen. Edward Kennedy? Girdi, kongreso nepaisymas rūpintis pigių namų statyba, nepaisymas padidinti mažiausią atlyginimą už darbą, štai ir niokoja varguomenę ši dvilypė rykštė.

Pokalbyje su prez. Reagan žinių komentatorius David Brinkley prezidentui užsiminė, kad už 200 jardų nuo Baltųjų namų vejoje matosi miegančių benamių. Prezidentas nusisypsojo, kad tai tų benamių laisvas pasirinkimas ir pasakė, jog faktiškai visuose miestuose yra benamiams nakvoti prieglaudų, bet jiems labiau patinka miestų užkalbatoriai.

Tuo tarpu visoje šalyje žinomas už benamių reikalą aktyvistas Mitch Snyder, Washington valdantis benamiams nakvoti prieglaudą, sako, atėjus žiemai į prieglaudą renkasi tiek benamių, kad tenka uždaryti prieglaudos duris ir daugelio neišleisti, nes nėra jų kur dėti . . .

Amerika turtingiausia Vakarų pasaulyje šalis, bet benamių problemos niekaip negali išspręsti nei Social Security pensijomis, nei varguomenei maisto talonais, nei darbo kompensacijomis, nei mažiausio atlyginimo už darbą įstatymu, nei socialinio aprūpinimo pašalpomis . . . Tačiau bankų, taupomųjų kasų bei kitokių finansinių institucijų bankrutavimus išsprendžia kaip mat. Paskiria milijonus dolerių ir nuo bankrutavimo išgelbsti.

Tūkstančiai vilniečių naujametę naktį išėjo į Lietuvos sostinės gatves ir alkštes. Kartu palydėti senuosius metus, pasitiktį naujus tampa miestiečių tradicija.

Nejaugi tylėsime?

Pastarojo meto įvykių sukuryje lyg ir prapuolė sąžinės laisvės, konkrečiau — religinės tematikos antraštės išėivijos laikraščiuose, radijo laidose. Dėl menko nieko būdavo savaitėmis, mėnesiais bombarduojami skaitytojai ir klausytojai, o dabar lieka nediskutuotas netgi Lietuvos vyriausybės siūlytas Lietuvos kardinolui V. Sladcevičiui apsigyventi Vilniuje, istoriniuose vyskupų rūmuose. Pastaruoju metu bent mano ausis pasiekė tik du pranešimai. Pirmasis — „Amerikos balso“ apie pasiecusį Vakarų „Lietuvos katalikų pažnyčios kronikos“ eilinį numerį. Pranešime sakoma, kad šis numeris skirtas „Žmogaus teisių gynėjui A. Svarinskui. Kaip žinia, ikinčiųjų teisėms ginti komiteto narys ir įsteigėjas šiais metais buvo paleistas iš darbo lagerio, o rugpjūčio mėnesį išvyko į Vakarų Vokietiją. Tai viskas apie minėtą leidinį ir asmenį, nors dar visai neseniai „L.K.B.K.“ užpildydavo ištisas radijo laidas.

Kitas — „Vatikano radijo“ — pranešimas — apie to paties A. Svarinsko apsilankymą Vatikane. Tai būta specialios audiencijos, kuri baigėsi pokalbiu prie pusryčių stalo. Kaip pranešė „Vatikano radijas“, „popiežius gyvai domėjosi lagerio darbu, sąlygomis ir pastoracinėmis galimybėmis“. O A. Svarinskas dabar laukia, kad į Vilniaus katedrą grįžtų vyskupas J. Steponavičius. Norėčiau pridurti: vyskupas J. Steponavičius jau dalyvavo mišiose prie Vilniaus katedros ir šis precedentas buvo pirmas ir, man regis, ne paskutinis. Dar viena konfliktinė situacija likviduojama, bet ir čia „Vatikano radijas“ nutylėjo. Kaip ir naujus katalikiškus periodinius leidinius Lietuvoje. Jie turi redaktorių, nėra anonimiški, ir tai

Mat, kapitalistinė sistema yra tokia, kur kapitalo maišui išskyla grėsmė, ten atsiranda ir įstatymai, ir ištekliai, protai, ir surandama išeitis.

S. J. Jokubka

vėl pavadinčiau neeiliniu precedentu Lietuvos gyvenime.

Matyt, nežino „Vatikano radijas“ ir apie tai, kad pirmosios mišios laikytos ir Klaipėdos sugražintuose maldos namuose, o Vilniaus miesto valdžia iš principo leido statyti bažnyčią viename iš naujųjų rajonų. Kaip matome, ne taip mažai naujienų Lietuvos katalikų gyvenime.

Anksčiau „Draugo“ dienraštyje buvo aktyviai svarstomas Vilniaus vyskupijos priskyrimo Lietuvos bažnytinei provincijai klausimas. Ar nevertėtų sugrįžti prie šios temos platesniame rate, iškelus į dienos šviesą Lietuvoje esančius archyvus? Klausimas opus, galbūt dėl to į Vilnių nesikelia ir Lietuvos kardinolas. Yra ir ne tokių reprezentacinių, betgi gyvybiškai svarbių klausimų atgimstančiai Lietuvai.

V. Liauška

Trumpai

— Nuomonių apkliausėjimo duomenimis, iš trijų — du unijistai per prezidento rinkimus balsavo už M. Dukakį. Afroamerikiečių unijistų už Dukakį balsavo net 93 procentai.

— Chicagos viešųjų bibliotekų tarybos komisija nutarė Pilsen rajone naujai pastatytą biblioteką pavadinti Rudy Lozano vardu. Kaip žinia, latinamerikiečių aktyvus pažangietis Rudy Lozano prieš penkerius metus buvo iš pasalų nužudytas! Jis buvo 22-ojo wardo aldermanas.

— Konservatorių republikonų Heritage Foundation ispėjo naujai išrinktą prezidentu G. Bush, kad turėtų mintyje, jog TSRS yra didžiausia grėsmė taikai, laisvei ir gerbūviui (prosperity).

— Ohio valstijos benamių reikalams koalicijos direktorius Bill Fait sako, jog jo žiniomis Ohio valstijoje yra 140,000 benamių, kenčiančių žiemos šaltį.

AR LIETUVOS MINISTRAI MILIJONIERIAI?

Vakarų sovietologai, spauda, radijas daugelį metų bando išskirti į savotišką „klasę“ partinius ir tarybinius darbuotojus. Trumpai šie žmonės įvardijami kaip „nomenklatura“. Atseit tai žmonės, kurie siekia karjeros asmeninės gerovės vardan, yra atitrūkę nuo eilinių piliečių masės, naudojami įvairiausiomis privilegijomis. Viešumo Tarybų Sąjungoje ir Lietuvoje spinduliai apšvietė šią mūsų gyvenimo sferą, sritį. Lietuvos MT reikalų valdyba surengė net specialią žurnalistų ekskursiją į vyriausybinių vilų rajoną. Žurnalistai apsilankė ir uždaro tipo parduotuvėse, valgyklose, buities tarnybos įmonėse. Kas paaikšėjo? Trumpai apibendrinčiau taip: Lietuvos vyriausybės narių, partinių ir tarybinių vadovų gyvenimas nėra poniškas. Mano žodžius patvirtina partijos bei vyriausybės vadovų televiziniai susitikimai su žiūrovais. Pavyzdžiui, kaip pažymėjo premjeras V. Sakalauskas, daugelio stambių pramonės ir žemės ūkio įmonių direktorių algos yra didesnės. Tai kodėl apie tai kalbame?

Spec. aprūpinimo problema nėra laužta iš piršto. Oficialiai pakelti bent vyriausybės narių algas, tarkime, iki prieškarinio lygio mes bijome ideologiškai. Todėl tai buvo daroma — ar bandoma daryti — neoficialiai, per paskirstymo mechanizmą. Aštraus prekių ir paslaugų deficito sąlygomis ši turtinga karuselė įtraukė kai kuriuos prekybininkus, spekuliantus. Tema gavo eigą, buvo išpūsta.

Galbūt ne visi žino apie Lietuvos vyriausybės narių algas prieš karą. Priminsiu: premjero A. Merkio alga buvo 2 250 litų, t. y. beveik 4 kartus didesnė už dabartinio mūsų premjero. Be to, A. Merkys gaudavo 1 350 litų reprezentacijai. Už tuos pinigus jis neturėdavo atsiskaitinėti. Dar 550 litų būdavo skiriama buto išlaidoms. Įdomu tai, kad premjero pavaduotojo ir visų 8 ministrų algos buvo tokio pat dydžio. Užsienio reikalų ministras J. Urbšys gaudavo lygiai kaip premjeras ir priedą reprezentacijai, kiti — mažiau. Buto išlaidas irgi apmokėdavo valstybė. Ministrų Tarybos tarnautojų algos jau skyrėsi: — nuo 1200 iki 160 litų. Priklausė nuo tarnautojo kategorijos. Ši apmokėjimo skalė buvo palikta ir Liaudies vyriausybėje, tuo pačiu buvo pripažintas teisėtu naujomis sąlygomis vyriausybės narių aukštas materialinis statusas. V. Krėveji-Mickevičiui, kaip einančiam dar ir užsienio reikalų ministro pareigas, buvo mokamas solidus 562 litų priedas.

Vėliau ideologinės „nekaltybės“ saugotojai tokį, atseit ponišką, gyvenimą suliesino, o daugelį ministrų, ir ne tik jų, paskelbė „liaudies priešais“. Puritonizmas pagimdė dvideidiškumą, naudojamąsi tarnybine padėtimi, moralinę eroziją aukščiausiuose valdžios ešelonuose.

V. Liauška

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly [659-780]

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS — 3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Kalbant apie priekaištą "Tėviškės" draugijai

Dypukinės Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkas prof. V. Bieliauskas neseniai lankydamasis Lietuvoje susitikime su "Tėviškės" draugijos pirmininku V. Sakalausku jam priekaištavo, esą "Tėviškės" draugija dirbusi su pažangiečiais. Ponas V. Bieliauskas nors yra profesorius, bet nesusinga kaip tada buvo. "Tėviškės" draugija niekad nedirbo su pažangiečiais, o tik plėtė kultūrinius ryšius, nes išeivijos reakcinė dalis, ypač pokarinė ateivija, buvo fanatiškai nusistačiusi prieš bet kokius kontaktus su visuomeninėmis bei kultūrinėmis organizacijomis Lietuvoje. Jas laikė pasidavusias Maskvai.

Pokarinės ateivijos atstovai tada pasirodusį Amerikoje tarybinį lietuvių trakduodavo kaip Maskvos agentą. Netgi ir iškviestus giminių asmenine viza svečius žiūrėdavo kaip į įtartiną žmogų. Ateinantys laikraščiai iš Lietuvos, kaip ir "Gimtas kraštas", jiems būdavo ne "košer". Tik kai kurie kultūrininkai, nesikišantys į "vadavimo" politiką, gaudydavo iš Lietuvos ateinančią spaudą ir knygas. Eiliniams dypukams netgi Maironio poezijos rinktinė "Pavasario balsai" buvo nepriimtina todėl, kad buvo leista Tarybų Lietuvoje.

Pažangiečių visuomeninį judėjimą ir jų organizacijas už palaikymą kultūrinių ryšių su "Tėviškės" draugija suagituoti nacifašistiniai chuliganai griovė piketais, pažangiečių leidinių draskymu, aktyvesnių pažangiečių užpildinėjimais gatvėse, jų butų langų daužymu. "Vilnius" istaiga net turėjo užsėdinti langus nuo tų chuliganų betarpiškų užpildinėjimų. Vykstančius turistinėmis grupėmis į Lietuvą koliodavo vadindami pataikūnais Maskvai. Iš "Tėviškės" draugijos bandymų su tokiais žmonėmis užmegsti kultūrinius ryšius, niekas neišdavo.

Dabar to nebėra. Pokarinės ateivijos šviesiau galvojantys kultūrininkai jau spaudžia "Tėviškės" draugijos kultūriniams bendradarbiavimams išiestą ranką. Plėtojasi dailininkų bei menininkų ryšiai su senuoju kraštu. Mokslininkai bei kultūros darbuotojai vieni kitus kviečia pas save su paskaitomis. Į Lietuvą pasidairyti vyksta netgi politikieriai a la prof. V. Bieliauskas . . .

Nors pokarinė ateivija vis dar tebėra atsiribojusi nuo pažangiečių, nors jos visuomenininkai vis dar teberespektuoja tyliai paskelbtą boikotą pažangiečių laikraščiai "Vilniai", bet pažangiečiai vistiek sveikina pokarinę ateiviją, kad pradeda suprasti, jog be ryšių su gimtuoju kraštu bei tauta emigracijoje gyvenimas yra iškastruotas. O kalbant apie tą pokarinę ateivijos dalį, kuri vis tikisi sulaukti Lietuvoje buržuazinės santvarkos, dieve jiems padėk, nes nežino ką daro.

Kokie bus 1989 metai

JAV Komunistų partijos sekretoriaus Gus Hall pasakytoje Naujametinėje kalboje nuomone, Vakarų imperializmui 1988 metai buvo nelabai geri, nes buvo nusiginklavimo pradžios metai, o 1989 metai bus dar prastesni. Pasaulis jau nebe toks, kaip sakė M. Gorbačiovas Jungtinėse Tautose, jėga ir ja grasinimai nebe užsienio politikai instrumentai. Tautos kovoja įveikti atsilikimą, nerastingumą, nedavalygumą ir kitokias blogybes.

Arba, anot sekretoriaus Gus Hall, nors JAV nelėtina ginklavimosi, eikvoja bilijonus dolerių "žvaigždžių karų" programai, bilijonus dolerių apsiginklavimui Stealth lėktuvais, nemažina bilijonų Trident povandeninių laivų statybai, bet tarp tautų politika vystosi savo keliu.

Visa tai turėdamas galvoje, sekretorius Gus Hall štai ką pranašauja 1989 metams: TSRS-Kinijos santykiai šiltės ir toliau, kaip ir Indijos-Kinijos santykiai. Abiejų Korėjų liaudys pradės artėti viena prie kitos ir prasidėjusi kampanija, kad JAV iš Pietų Korėjos išsinešintų su savo karinėmis pajėgomis ir branduolinėmis raketomis, suaktyvės visu smarkumu. Kubos santykiai su Centro ir Pietų Amerikos šalimis plėsis. TSRS-Europos santykiai šiltės ir idėja, kad "Europa yra jų bendri namai" vis giliau leis savo šaknis. Toluose Rytuose Vietnamas, Kambudžija, Indonezija ir Filipinai pradės suartėti. Pietų Afrikos karinėms jėgoms pasišalinus iš Angolos ir Namibijos, Afrikos šalių santykiai sunormalės.

Kalbant kas dėsins imperialistinių šalių fronte, sekretoriaus Gus Hall nuomone, JAV santykiai su Japonija šaltės, ypač pašaltės, kai Japonija Jungtines Valstijas pralenks semi- ir superkonduktorių gamyba. JAV santykiai šaltės ir su Vakarų Europos šalimis. Sparčiai pradės šaltėti, kai Europos šalys vis labiau ims apsievienyti ir pasivienijusios

2

BET KAS JUOS KRIKŠČIONIŠKAI AUKLĖJO?

„(...) lietuvių tautinių šokių grupės pradėjo daryti šunys. Jie buvo be vadovų. Iš visų keturių aukštų nuėmė priešgaisrinius aparatus. Antrame ir trečiame aukšte paleido gaisrui gesinamas putas, tuo pridarydami nuostolio sienoms, grindims ir kilimams. Jaunuoliai buvo girti(...). Iš šeštadienio į sekmadienį buvo didelis triukšmas, rikšmas, klyksmas. Neleido miegoti. Nutilo trečiame aukšte trunkamasis bei daužymasis tik apie 5 val. ryto“.

„Per klaidą pakliuvau pas jaunimą. Rankose — vienoje cigarete, kitoje alaus butelis. Akys raudonos. Liežutis vos apverčiamas. Ir tai yra 15, 16, 17 amžiaus berniukų ir mergaičių tarpe. Kur vadovai, kur tėvai?“

„Apie pirmą valandą nakties vėl prasidėjo rikšmas, klyksmas, lakstymas. Pro langus lipimas į vidų, eglučių šakų laužymas. Universiteto policija pradėjo šį triukšmą raminti. Nesisekė“.

„Keturiuos liežuvį apverčiančios merginos pradėjo aiškinti, kad jos čia viską sutvarkys. Išėjau į triukšmingą kiemą. Vyresnieji išsigandę. Vienas girtas, o gal vaistais apsirijęs jaunuolis, maždaug apie 16—17 metų amžiaus, palaikydamas visus ant pajukos, pradėjo pūsti muilo burbulus suaugusiems į veidą“.

Galima tęsti jaunimo „žygdarbių“ aprašymą, bet gal jau gana, gal jau aišku? Turbūt kam kam neišku. Ypač „Draugo“ skaitytojams, kurie ir sužinojo iš savo laikraščio apie šiuos nelinksmus dalykus. Kaip čia gali būti, jeigu „Draugas“, jo redaktoriai nuolat įrodinėja, kad blogas lietuviškas jaunimas yra Lietuvoje ir dėl to, jog nėra ten katalikiškojo auklėjimo, jog socialistinė santvarka savaime žaloja jaunimo dorovę ir moralę. Tačiau neteko niekados girdėti, jog per dainų ir šokių šventes Vilniuje panašiai siautėtų tas „sugadintas“, žlugdomas, Dievo nežinantis lietuvių jaunimas, kurio susirenka nepalyginamai daugiau negu į šokių šventę Klivlende ar Hamiltone. O juk dabar Lietuvos spauda labai atvirai kelia krašto gyvenimo negeroves. Apie

jas, pasinaudodami Vilniaus spauda, ir mėgsta rašyti „Draugas“ bei visi kiti išeivijos laikraščiai, kad po to galėtų aiškinti savo skaitytojams, kaip komunistai žlugdo tautos, ypač jaunimo, dorovę.

Bet šių Ald. Palukaitienės aprašytų įvykių kaltininkais yra Amerikos jaunieji lietuviai, į kurių gyvenimo būdą įeina ir pamaldų lankymas, religingumas, o tuo pačiu — krikščioniška dorovė. Be to, dar vienas ypač dorinantis lietuvių brožas — jo begalinis patriotiškumas, aukojimasis už tėvynę ir t. t.

O čia pasirodė — vandalai. Ir pastovūs: kur tik išeiviško jaunimo kultūrinis susibūrimas, ten ir vandalizmas. Kaip buvo per šokių šventę Klivlende, taip atsitiko ir Hamiltone. Taip turbūt bus ir toliau?

Bet ką pagalvos apie krikščionišką dorovę Lietuvos jaunimas, kuris sužinos apie nepatrauklius savo kolegų papročius per gražiausias lietuviškas šventes? Kaip „Draugas“ aiškina apie reikalą dorai gyventi šokančiam ir dainuojančiam Lietuvos jaunimui?

Jonas Rinkevičius

VILNIAUS GATVĖMS GRAŽINAMI ISTORINIAI VARDAI

Vilniaus miesto visuomenės prašymu priimtas miesto vykdomojo komiteto sprendimas dar šioms Lietuvos sostinės gatvėms gražinti istorinius vardus. Jau anksčiau pasikeitė lentelės ant namų, pranešusios, kad Vilnius vėl turi Pilies ir Didžiąją gatves, Vilniaus gatvę, Totorių gatvę, Maironio gatvę. Dabar istoriniai vardai pasirodo Komjaunimo gatvėje, kuri vėl vadinsis Pylimo, Muziejaus — Vokiečių, Liepos Dvidešimt pirmosios — Tauro, A. Suvorovo — L. Sapiegos, dalis Z. Sierakausko gatvės — Dainavos, na, o daliai Didžiosios gatvės gražintasi be galo brangus kiekvienam lietuviui Aušros vartų gatvės pavadinimas, kilęs nuo čia išlikusių vienintelių senosios Vilniaus gynybinės sienos vartų, tapusių maldininkų garbinimo vieta.

Valdas Araminas

paleis į darbą savo ekonomikos muskulius. Izraelio santykiai su JAV, taip pat ir su kitomis šalimis, jeigu neįvyks tame regione drastiškų politinių pakaitų, pablogės iki visiško izoliavimosi.

Toliau, sekretoriaus Gus Hall nuomone, Nikaragva 1989 metais atsistatys iš karo su „contromis“ sugriovimų. Salvadora liaudis palauš nugarkaulį JAV globojamam fašistiniam režimui. Čilėje, kaip žinia, diktatoriaus Pinočeto dienos jau suskaitytos. Visokiausio plauko „contros“ išbėgios kaip pelės ir iš Nikaragvos pelkių, ir iš Angolos džunglių, ir iš Afganistano kalnų, o pasiskelbęs jų bosu iš Baltųjų rūmų išvyks į Kalifornijos kalnelius.

Ar sekretoriaus Gus Hall šios prognozės pasiteisins, — nesiginčisime. Tačiau turint omenyje, kad didžiojo kapitalo su jo bankais interesai visur vis labiau ima braškėti, labai galimas daiktas, pasiteisins. Tai rodo ir TSRS ėjimai pasaulyje įgyvendinti tautų susiklausimui.

Vilnius, 1989 m. sausio 19 d.

IDĖJOS ANT GATVĖS NESIMĖTO

Gera idėja turi kainą, bet kas iš to, kad pirkėjas, kuriam toji idėja reikalinga nors užsimuš, nieko apie ją nežino. Na, o kaip išreklamuoti, kaip parodyti idėją? Reklaminiuose leidiniuose, televizijos laidose, videosiužetuose, tačiau tai, kas gerai masiniam pirkėjui, tas nelabai tinka įrengimo, technologijos pageidaujantiems specialistui, kuris atsako ne tik už savo pinigine, bet ir už įmonės, kolektyvo lėšas. Pirkinį reikia pačiupinėti savo rankomis, pasitarti su jo išradėju, pamatyti, kaip jis elgiasi su prietaisu ar įrenginiu, kurį sukūrė. Būtent tokia logika vadovavosi Vilniaus kuro aparatūros išradėju, racionalizatorių ir novatorių klubo „Idėja“ taryba. Kitaip tariant, buvo surengta gamybininkų ir išradėjų akistata, na, o jai parinkta aukciono forma.

Didžiulėje gamyklos salėje, kur vos sutilpo stalai ir stendai su išradimų, prietaisų aprašymais ir pavyzdžiais, visą dieną kaukšėjo aukcionatoriaus plaktukas. Išradėjai ir racionalizatoriai vietoje pardavė dešimtis išradimų bei puikių idėjų, kurios be šio aukciono galbūt būtų dar ne vienerius metus dulkęjusios stalčiuje. Kuo greičiau geras sumanymas įdiegiamas gamybon, tinkamai panaudojamas, tuo didesnę naudą visuomenei. Na, o pačiam išradėjui tenka pagrįstas atlyginimas.

„Idėjos“ klubo surengtame išradimų aukcione dalyvavo ne tik Pabaltijo ir Baltarusijos gamyklos bei mokslinio tyrimo institutai, bet ir Ukrainos TSR Mokslų Akademijos Superkietųjų medžiagų instituto, Jaroslavljo kuro aparatūros, Volgogrado traktorių gamyklų išradėjai ir specialistai. Suprantama, kad vilniškių ekspozicija buvo pati gausiausia. Nuo naujų technologijų iki įrankių meistrauti namuose prie mažo varstotėlio — toks jos diapazonas. Vienas įdomiausių iš pateiktų pirkėjams dalykų — naujas suvirinimo trintimi būdas, neteršiantis aplinkos. Šiame technologiiniame patobulime įkūnyta iš karto net 8 išradimai. Plataus vartojimo prekių gamintojus labai domino motoblokas, skirtas įvairiems sodo darbams, — šio „kūrinio“ autoriai — tėvas ir sūnus — Piotras ir Sergejus Baturas. Radijo konstruktoriai daug diskutavo apie „Idėjos“ klubo sukurtą programą, padedančią per 1–2 minutes rasti skaitmeninėje montavimo plokštelėje gedimą arba defektą. Mane specialistai painformavo, kad tą atliekant įprastu būdu, tenka gaišti keturias, o kartais ir penkias valandas.

Išaugo, pasikeitė per paskutiniuosius metus Ukmergė. Nusidriekė naujos gatvės, apvažiavimai, kaip grybų po lietaus pridygo naujų gyvenamųjų namų. Daug dėmesio čia skiriama senamiesčio tvarkymai, atskirų namų remontui.

G. Svitojaus nuotraukoje: Ukmergės senamiesčio fragmentas. Vilnis, 1989 m. sausio 19 d.

IŠ LIETUVOS RADIOJAI LAIDŲ

Nusprendžiau pradėti šitaip:
— Labas, Stasy-Jonai Jokubka! Lietuvoje jau vidurnaktis, tačiau Čikagoje rytas.

— Labas rytas, Anna Jokubkine!

Neseniai viešėjau šių žmonių namuose ir nesijaučiau ten svečiu. Duris atidarė motina ir atpažinusi pasakė: taigi, Pranel, ilgai ilgai nesimatėme. Šalia jos stovėjo žilagalvis žmogus. Tačiau ir jis nebuvo „Vilnies“ laikraščio redaktorius Stasys-Jonas Jokubka. Tai buvo tėvas. Kitų metų gegužės 8 d. jam sukaks 80 metų. Ir aš žinau, kad iš visos Lietuvos ten sugužės šimtai žmonių. Vieni prisimindami rašys laiškus, kiti skubėdami sveikins telegramomis, tretį čia pat, savo namuose, nuoširdžiai išstardami Stasio-Jono vardus. Kas iš Lietuvos lankėsi Čikagoje, būtinai ateidavo į Lituanikos gatvę, į beveik kaimietišką namą ir tuoj pasijusdavo kaip Lietuvoje.

Kolegos radijo žurnalistai mane įspėjo, kad dalykiškai ir rimtai papasakočiau apie „Vilnies“ laikraščio redaktoriaus gyvenimą. Atidarai duris — nedidelė svetainė, už jos — virtuvėlė, po dešinei miegamasis, dar vienas — svečiui. Džūkiškai gausių vestuvių šiuose namuose neiškelsi. Čia viskas kuklu, paprasta, tik tai, kas reikalingiausia. O reikalingiausia — na, kas? Spėkite, kas šiuose namuose reikalingiausia?

Po truputį, po truputį, ir „Vilnies“ redakcija persikėlė į šiuos namus.

Štai prieš mane „Vilnies“ 22 numeris. Redaktoriaus skyrelyje „Kasdien“ Jokubka pastebi, kad jeigu susitinka tik du lietuviai, vis tiek svarbiausia jų pokalbio tema tampa įvykiai Lietuvoje — persitvarkymai, trispalvių iškėlimas, mitingai, demonstracijos. Ir toks pasamprotavimas — kas iš viso to bus?

Jokubka atsako taip (cituojau): „Kas iš viso to bus, sunku pasakyti, ko nebus — nesunku. Kas ne kas, bet istorijos ratas atgal nepasisuks, socializmas kaip vystėsi, taip ir toliau vystysis“.

Tuomet, kai rašė šiuos žodžius, manęs jau Čikagoje nebuvo. Vis dėlto žinau, kur jie parašyti. Jis nusileido į rūsį, užsižiebė ten elektrą, paskui atėjo prie laikraščiais ir knygomis apkrauto stalo. Prie jo visuomet prasideda redaktoriaus darbo diena — būna anksčiau rytas. Kasdieninis įprotis pasidarė natūralus kaip gurkšnis kavos. Taip, ten, tame rūsyje, ant to stalo S. J. Jokubka parašė: „Socializmas kaip vystėsi, taip ir toliau vystysis“.

Taip, gerb. „Vilnies“ redaktoriau! Tik bėda, jog kitiems atrodo, kad socializmas neturi teisės būti kitokiu, o tik vakarykščiu. Bėda dar ir tai, mielas Stasy-Jonai, kad kiti pūliavietės ant jo kūno priėmė kaip jo esmę.

— Sunku, Jonai, — paklausiau „Vilnies“ redaktorių, apčiupinėdamas žemas rūšio lubas. Ar nenugirdo, ar ką, bet neatsakė. Tikriausiai todėl, kad tai buvo ne tas žodis, ne tas klausimas. Pats juk jam atvežiau jo parašytus ir Vilniuje išleistus atsiminimus „Iš mano istorijos knygos“.

O Čikagos lietuvių prasigyvenimas nemažas. Ką gi, ačiū jiems! Tai džiugus reiškinys ir, beje, didžiulis priekaištas Lietuvai, kad per ilgus metus nesugebėjome apginti socializmo garbės aukštesniu tautos pragyvenimu. Bet ar tai reiškia, kad socializmo idealai pakeičia savo prigimtį? Ne jų kaltė, kad jiems kelią pastoję stalinizmas, brežnevinės stagnacijos dešimtmečiai. Ne jų kaltė, kad net Komunistų partijos nario bilietu

buvo dangstomi nusikaltimai ir kitos negerovės. Bet štai muša kita valanda.

Nelengva priimti skaudžius smūgius ir sąžiningai atsakyti į klausimą — kodėl taip atsitiko. Kaip atsitiko, kad tautinė giesmė, tautinė vėliava buvo priešpastyti tautos gyvenimui socialistinėje visuomenėje. Kaip tauta suderinama su nauju gyvenimu, taip ir tautinė simbolika jam neprieštarauja. Taigi, kodėl taip atsitiko, kad tenka nurašyti didžiausią sąrašą socializmo kūrimo metodų?

Galbūt todėl, kad socializmas savęs saugai reapsaugo, jį reikia saugoti tautoms ir būtinai kolektyvišku protu. Ir, manau, kad tas, kas kėlė tautinę trispalvę, užgiedojo V. Kudirkos „Tautišką giesmę“, jau žino, kad ką nors duodant tautai, nieko iš jos negalima atimti. Monų šiame procese nebūna ir praturtėjama tik ta prasme, kad tauta turi daugiau. Jau svečiuose pas Jokubkas supratau, kad jo trispalvė — tai jo gyvenimas. Ir V. Kudirkos „Tautiška giesmė“ — taip pat jo gyvenimas. Prie savo darbo, rūpesčių — kaip artojas prie vagos. Te greičiau suplevėsuoja šitos trispalvės kiekvieno lietuvių kieme — ir mes turėsime, ko dabar taip pasigendame. Užsidegė ugnelės. Kai kas jas priima kaip laidotuvių žvakes. Ir aš žiebiuosi tokią ugnelę, bet einu ne į kapines, o ant Tauro kalno, ten, prie Sąjūdžio vyrų pasodintų ažuoliukų. Ilgai ir sunkiai jiems reikės augti, kol išaugs galingiausias Lietuvos medžiais. Reikia juos saugoti, padėti jiems. Reikia išmokyti prižiūrėti. Tai irgi labai didelis ir rūpestingas darbas — be jo neišaugs medžiai, nebus miško.

Prisimenu, kaip atsisveikinau su S. J. Jokubka.

Neužmiršk, jeigu laiko turėsi, — pasakė jis. Ir tai buvo būtent tai, ką galėjo pasakyti komunistas.

Štai, atrodo, ir visas pasakojimas. Taip, dabar Čikagoje rytas. Galbūt ir šią dieną kažkas, atvykęs iš Lietuvos pasibels į Jokubkų kuklaus namo duris. O ten neabejotinai pamatys, kaip sąžiningai plevėsuoja tautos trispalvė ir kaip dorai skamba V. Kudirkos „Tautiška giesmė“. Juk viskas, kas šventa ir brangu tautai, — brangu ir šventa „Vilnies“ redaktoriui S. J. Jokubkai...

Pranas Karlonas

VILIUS BALTRENAS

TAVO GIEDRĄ DANGŲ...

Nulynojo lietūs,
Nududens griauštiniai.
Tavo giedrą dangų aš myliu,
gimtine.

Pro eglyną svyrą
Spinduliai rytiniai.
Tavo skaisčių dangų aš myliu,
gimtine.

Pamary smiltynai,
Pagiry šaltiniai.
Tavo žydrą dangų aš myliu,
gimtine.

Tavo ryto soduos
Obuoliai rasoja.
Balta pievų rūką ažuolai
sūpuoja.

Tavo girių aukšą
Aš myliu, gimtine, —
Rudenėlio spalvą melsvoje
žydrynėje...

Sidabruotą snaigę
Supa žvaigždės tyliai, —
Tavo balsą šviesų aš myliu,
gimtine!
Aš myliu, gimtine!..

Žmonės ir datos

SAUSIO 17 DIENA
PRIEŠ 80 METŲ

gimė revoliucinio judėjimo Lietuvoje veikėja Izabelė Laukaitytė. Laukaičių šeima, gyvenusi Šunskų miestelio pakraštyje, buvo gerai žinoma. Seserys Laukaitytės — Adelė, Elžbieta ir Izabelė — ant kovų už Tarybų valdžią aukuro sudėjo savo gyvybes. Adelė, sirgdama džiova, mirė Kauno sunkių darbų kalėjime ant Izabelės rankų. 1946 metais, kada Izabelė po sužeidimo gydėsi Vilniuje, nuo buržuazinių nacionalistų kulkų žuvo Elžbieta, o 1948 metų kovo 23 dieną — ir Izabelę ištiko toks pat likimas...

Izabelė Laukaitytė dar mokyklos suole — 1927 metais įstojo į nelegalią komjaunimo organizaciją.

Atkūrus Lietuvoje Tarybų valdžią, Izabelė dirba partinį darbą Marijampolėje, išrenkama Tarybų Sąjungos Aukščiausiosios Tarybos deputate, dalyvauja pirmajame legaliam Lietuvos Komunistų partijos V suvažiavime. Didžiojo Tėvynės karo metais Izabelė Laukaitytė dirbo lietuvių vidurinėje mokykloje Debiosuose. Išvadavus Lietuvą, ji grįžta į gimtinę ir skiriama atsakingam partiniam darbui partijos Marijampolės komitete. Buržuazinių nacionalistų kulka ją pervėrė, kai ji, nešina knygomis, skubėjo į mokytojų seminariją.

SAUSIO 22 DIENA
PRIEŠ 95 METUS

gimė Jungtinių Amerikos Valstijų darbininkų judėjimo ir pažangiųjų Amerikos lietuvių visuomenės veikėjas Antanas Bimba. Dar jaunystėje palikęs gimtinę, jis niekada nenutraukė ryšių su ja. Stojęs išnaudojamųjų pusėn, visą gyvenimą Antanas Bimba kovojo už demokratiją, pažangą ir taiką. 1919 metais įstojo į Lietuvos Komunistų Sąjungą, jis dirbo vadovaujama darbą pažangiose Jungtinių Amerikos Valstijų lietuvių darbininkų organizacijose, jų spaudos organuose. Apie 45 metus jis redagavo „Sviesos“ žurnalą ir daugiau kaip 60 metų — „Laisvės“ laikraštį. Mokslininkas ir istorikas Antanas Bimba parašė apie dvi dešimtis knygų iš Jungtinių Amerikos Valstijų darbininkų judėjimo istorijos, apie lietuvių darbininkų gyvenimą Jungtinėse Amerikos Valstijose. Jis ne kartą lankėsi Tarybų Lietuvoje, buvo jos geras ir nuoširdus draugas, bičiulis.

Antanui Bimbai suteiktas Vilniaus universiteto istorijos mokslų garbės daktaro ir respublikos nusipelnusio žurnalisto garbės vardai. Mirė Antanas Bimba 1982 metais.

SAUSIO 22 DIENA
PRIEŠ 90 METŲ

gimė TSRS valstybės ir partijos veikėjas, žurnalistas, rašytojas Justas Paleckis. Jis mirė 1980 metais, eidamas 82-uosius metus. Nekrologe buvo rašoma: „Susidūręs su gyvenimo tikrove, savo akimis pamatęs darbo žmonių išnaudojimą, J. Paleckis dar jaunystėje įsijungė į pažangią visuomeninę veiklą. 1924 m. baigė suaugusiųjų gimnaziją, mokytojavo, vertėsi žurnalistika, dirbo literatūrinį darbą. Po 1926 metų fašistinio perversmo Lietuvoje Justas Paleckis dalyvauja antifašistiniame judėjime, suartėja su komunistais, susirinkimuose ir spaudoje pasisako prieš buržuazinę santvarką, remia Lietuvos Raudonosios pagalbos organizaciją. Tuo laikotarpiu jis vis

aktyviau reiškiasi literatūrinėje veikloje, išleidžia pirmąjį eilėraščių rinkinį „Dienų nelaisvėje“. 1933 metais apsilankė Tarybų Sąjungoje, grįžęs savo išpūdžius paskelbė atskira knyga. J. Paleckio antifašistinė veikla vis labiau įgauti viešą pobūdį. 1938 metais jis Valstybės teatre pasakė kalbą, reikalaujamas pašalinti fašistų režimą, o 1939 m. aktyviai dalyvavo Kaune antifašistinėse demonstracijose. Už tai buvo įkalintas Dimitravo priverčiamojo darbo stovykloje, o vėliau ištremtas.

1940 m. birželio mėnesį sudarė Lietuvos Liaudies vyriausybę. Būdamas ministras pirmininkas, jis kartu ėjo respublikos prezidento pareigas...“

J. Paleckis aktyviai reiškėsi visuomeninėje veikloje. Gausus ir kūrybinis palikimas. Tai eilėraščių rinkiniai, prozos kūriniai, publicistika, vertimai, kelionių išpūdžiai.

SAUSIO 23 DIENA
PRIEŠ 275 METUS

gimė lietuvių architektas, astronomas, matematikas Tomas Zebrauskas. Jis buvo pasiūstas tobulintis į užsienį. Prahos universitete studijavo astronomiją ir matematiką. Grįžęs į Lietuvą, buvo paskirtas Vilniaus universiteto astronomijos katedros vedėju ir matematikos profesoriumi. Jis ypač rūpinosi mokslo vystymu. 1755 m. Tomas Zebrauskas įkūrė pirmąją Lietuvos observatoriją ir jai vadovavo. Jis žinomas ir kaip architektas. Pastatė Vilniaus universiteto observatorijos salę, suprojektavo nemaža bažnyčių ir didikų rūmų.

SAUSIO 24 DIENA
PRIEŠ 105 METUS

gimė lietuvių mokslininkas istorikas Ignas Jonynas. Studijavo Maskvos universitete, studijas gilino Berlyno, Grenoblio universitetuose. 1919 m. dirbo Vilniuje, Tarybų Lietuvos švietimo liaudies komisariate. Vėliau dėstė Kauno universitete. 1940—1954 metais — Vilniaus universiteto profesorius.

Pagrindinė Igno Jonyno mokslinio darbo problematika buvo Lietuvos XIII—XVI amžių politinė istorija. Jis paskelbė nedaug mokslinių darbų, nes didžiausią dėmesį skyrė paskaitoms, kurias išspausdino „Lietuviškojoje enciklopedijoje“ ir įvairiuose periodiniuose leidiniuose apie Algirdą, Aleksandrą, Andrių, Alšėnų kunigaikščius, Steponą Batorą, Gediminą, Barborą Radvilaitę, apie 1596 metų bažnytinę uniją, Biržų sutartį, karalienę Jadvygą, Jogailą. Didelį darbą Ignas Jonynas atliko paskelbdamas „Pirmąjį Lietuvos Statutą“.

SAUSIO 26 DIENA
PRIEŠ 105 METUS

Kupiškio rajone, Bajoruose, valstiečių šeimoje gimė Povilas Šaparas. Vilniuje, Respublikinių profesijų kultūros rūmų sienoje, įmontuota memorialinė lenta, skirta pirmųjų Lietuvos profesinių sąjungų veikėjų atminimo įamžinimui. Tarp kitų šioje lentoje įskaita ir Povilo Šaparo — revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyvio pavardę. Jis dalyvavo 1918—1919 metų revoliuciniuose įvykiuose. Persikėlęs gyventi į Kauną, Povilas Šaparas aktyviai dalyvavo profesijų junginėje veikloje, buvo oficialus darbininkų savaitraščio „Darbininkų gyvenimas“ redaktorius ir komunistinio savaitraščio „Mūsų žodis“ redaktorius. Už aktyvią profesijų junginę bei revoliucinę veiklą buvo suimtas ir nuteistas 8 metams sunkių darbų kalėjimo.

Zuvo Povilas Šaparas pirmosios karo dienomis, traukdamas

DUONA IR GROŽIS — IŠ VIENŲ RANKŲ

Praėjusių vasarą, važiuodamas Kelmės—Tytuvėnų plentu, sustojau tarsi kieno įsakmiai paprašytas ar net perspėtas. Nieko neatsitiko, tiktai sodriai ošė netoliese eglų siena. Ten ir patraukiau per kvepiančias dobilienas lyg manęs lauktų senas geras pažįstamas, ar net giminis. Tai būta reto grožio, jaukumo sodybviets su puikiu dar tebemezgančiu rudeninių veislių sodu — mane norėjo pavaišinti nesamų namų šeiminkas — štai kieno balsas sustabdė kelyje! Jis norėjo pasidžiaugti vasaros giedra ir šiltais lietumis, derliais, jo rankomis išpuoselėtais laukais ir bitynu, kuriam geresnės vietos, kaip ši — nuo vėjų užstota iš dviejų pusių jo sodintų eglų siena — nerasi apylinkėje. Jis turėjo daug ką pasakyti man, pakeleiviui, ir mes vienas kitą supratome — duona ir grožis ateina iš tų pačių rankų. Taip Lietuvoje nuo amžių. Žinoma, taip yra tik tada, kai duonos augintojas — Augintojas, ne gamintojas, ne paprasta „darbo jėga“, paprastas įrankis kažkieno rankose. Deja, per eilę metų žemdirbio triūsą buvome nuvertinę, o nuvertinę darbą, nuvertinome ir žemdirbio, valstiečio gyvenimą. Taip atsirado tuščios sodybos — patuštėjusios dėl vieno ar kitų priežasčių, kurių dabar neminiu.

Zemaitijoje nesu svečias — čia mano gimtinė, uošvija, todėl ypatingai jaučiu šitų tuščių pakelių balsą, kur nesutiksi darbo talkos, neišgirsi darbo dainos, kur žmogaus buvusias vietas nužymi tik seni sodai ir namų pamatai. Šiandieniniai grožio ieškotojai — jų kaskart daugiau — neturi erdvės ir duonos augintojo vardo, todėl, kaip V. Intas Mosėdyje, kiti, tėra savotiški keistuliai, pasakų personazai. Nusipirkę duonos krautuvių, jie trupina tą duoną savo kiemo prūde antims, gūlbėms it kokie praėjusio šimtmečio dvarponiai...

Grožis — ne pramoga. Grožis — lietuviui valstiečiui buvo ir lieka būtinybė kaip liaudiški raštai, spalvos ir dainos. Tiktai sugrąži-

nus jam tikrojo savos žemės šeiminko teises, mes visi imsime duoną ir grožį iš vieno rankų. Kaip nuo amžių amžinųjų ir buvo. Tuo keliu šiandien ir einame — atgimsta valstietiško ūkininkavimo tradicija, taisomos kolektyvizacijos metais padarytos klaidos, kai kurie kolūkiai pereina prie višiškos šeimyninės rangos. Belieka sulaukti teisinių garantijų valstiečio šeimai, kad įdėtas rublis nepavirstų kartu su pelnu straipsniu apie „išbuožinimą“.

Būtų klaida teigti, kad šiuo dieninis Lietuvos kraštovaizdis — tik fabričių kaminais ir milžiniškos kiaulių fermos. Ne, taip nėra. Prieš 18 metų Lietuvos Mokslų Akademija buvo paskelbusi Lietuvos gamtovaizdžių išsaugojimo programą. Tada, rašydamas apie šią programą Respublikos dienraštyje „Komjaunimo tiesa“, pažymėjau: „Reikia manyti, kad šių mokslininkų rekomendacijomis pasinaudos ir tie, kurie planuoja Respublikos pramonę. Juk sakoma — žmogus ne tik duona sotus“. Deja, tomis, kaip kitomis mokslininkų rekomendacijomis, mažai pasinaudota. Man, tarkim, paliko priėmimo nuostabą, kad buvome vieninteliai Tarybų Sąjungoje tokie keistuliai, grožio ieškotojai... Gerai, kad nors tiek. Nes kituose Tarybų Sąjungos regionuose — Uzbekijoje, Tadžikistane, kitur — nesiskaitymas su gamtine aplinka žemės ūkio ir pramonės gamybos vandan atvedė prie ekologinės katastrofos slenkščio. Lietuvoje taip neatsitiko. Neatsitiko, nes siekėme — tegu ne visada sėkmingai — išlikti savos žemės šeiminkais, jos puoselėtojais ir nepakartojamo giminės grožio saugotojais. Persifvarkymas dabar garantuoja, kad šiame kelyje jau nesustosime.

V. Liauška

— Lotynų Amerikos parlamento vykdomoji taryba viešai pasipiktino Washingtono kišimusi į Panamos vidaus reikalus, ir įspėjo, kad respektuotų susitarimą dėl Panamos kanalo.

Is "People's Daily World"

Vilnis, 1989 m. sausio 19 d.

Kas naujo Lietuvoje

Prie atgimusio Kudirkos Naumiestyje [paminklas pastatytas 1934 m.] Respublikos žurnalistai.

“VILMA” – EKOLOGINIŲ TECHNOLOGIJŲ KŪRĖJA

Gamybos atliekos jau seniai tapo įmonėms ir gamybiniam susivienijimams problema. Ir sunkiai išsprendžiama. Sąvartynai nūnai yra tapę puikių žaliavų sandėliais. Tik reikalinga šiuolaikinė technologija joms perdirbti ir panaudoti. Respublikoje, plačia banga kylant „žaliųjų“ judėjimui, vis garsiau skamba reikalavimas diegti pažangias uždaro ciklo technologijas. To klausimo jau nebegalima palikti spręsti racionalizatorių ar gamtosaugininkams. Jų ir jėgos nepakels įveikti tokio uždavinio. Šią idėją neseniai išskėlė viešame laiške visuomenei apie pusę tūkstančio „Elfos“ susivienijimo darbuotojų. Nūnai kita Vilniaus įmonė — „Vilmos“ gamybinis susivienijimas paskelbė, jog imasi būti užsakovu projektuojant ir statant pramonės atliekų perdir-

bimo gamyklą.

Susivienijimo specialistai kreipėsi į miesto įmones, prašydami kuo skubiau pateikti duomenis apie jose susikaupiančių pramoninių atliekų pobūdį, apimtį, kad galima būtų numatyti jų utilizacijos technologijas.

Kol kas respublikoje tik Palemono keramikos gamykla surenka iš respublikos įmonių ir perdirba dalį galvaninio dumblo, neregeneruojamą naftos produktų ir paverčia šias atliekas statybinėmis medžiagomis. Specialistų nuomone, susikaupia daug senų gyvsidabrio lempų, cianidų, organinių tirpiklių su chloru, brokuotų mikroschemų... Štai jas ir kitas panašias atliekas planuoja perdirbti „Vilmos“ susivienijimas. Ir įgyvendinti savo idėją mano nedelsiant.

Jonas Martinionis

K. DONĖLAIČIO SUGRĮŽIMAS

Netrukus į restauruotą Tolminkiemio bažnyčią minkštai supakuota atkeliaus žilagalvio lietuvių literatūros tėvo — būrų dainiara Kristijono Donelaičio skulptūra. Mano manymu, kol kas tai — geriausias skulptūrinis garsiojo mūsų tautiečio portretas. Jis siek tiek susižavėjęs su Klaipėdos K. Donelaičio aikštėje stovinčiu Tolminkiemio pastoriaus biustu, iškalto iš raudono granito. Tačiau naujasis skulptoriaus A. Belevičiaus kūrinys žymiai išbaigtas, jame išryškinta jau ne tik tai, kas lieka po žmogaus amžinybei, ainiams, bet ir tai, ko į jokių tomus nesudėsi — tai psichologinė individualybė. Šiandien mes galime ginčytis dėl psichologinės K. Donelaičio charakteristikos, tačiau svarbiausia, jei menininkas ją išreiškia taip, kaip ji atsispindi tautos dvasioje. Šiandien visi klaipėdiečiai, neabejingi K. Donelaičio asmenybei, jo literatūriniam palikimui, suvokia įtaką, kurią padarė šis palikimas lietuvių tautinei kultūrai, skuba apsilankyti Klaipėdos parodų rūmuose, kur kol kas eksponuojama naujoji K. Donelaičio skulptūra.

Uostamiesčio Parodų rūmuose dabar veikia respublikinė dailės paroda, kuria prasidėjo jubiliejinis Vilnis, 1989 m. sausio 19 d.

niai renginiai K. Donelaičio gimimo 275-osioms metinėms pažymėti. Paroda bus eksponuojama ir kituose respublikos miestuose. Jos ekspozicijoje lankytojai išvys grafikų V. Kalnino ir J. Stauskaitės, I. Kačenauskaitės, E. Juchnevičiaus kompozicijas „Metų“, K. Donelaičio pasakėčių, Tolminkiemio apylinkių motyvais. Tapytojais — R. Savickis, E. Malinauskas, V. Pinkevičius, J. Vosylius parodai pateikė drobes, kuriose bandoma atskleisti K. Donelaičio pasaulėjautą, parodyti jo dvasinio gyvenimo turtingumą. Nemažą dalį parodos užima jaunųjų mintys apie K. Donelaitį — tai Klaipėdos K. Donelaičio vidurinės mokyklos dailės studijos auklėtinų darbai. Lankytojas nepraeis pro šalį, nepasigėrėjęs ir pačia gausiausia ekspozicijos dalimi — tai įvairiu metu, įvairių menininkų sukurti ekslibrisai ir medaliai.

Jolanta Cepukaitytė

Kai žmogus stengiasi būti nuoširdus, jis jau nenuoširdus.

V. Kubanevas

Nelaimė parodys, ar turi draugą, ar tik jo vardą.

K. Usinskis

SKYRIUS – LIETUVOJE, O KUR CENTRAS?

Vilnių rugsejo mėnesį, per patį jo vidurį, puošė muzikinių „Lituanikos“ renginių plakatai. Festivalis sukvieta į Lietuvos sostinę daugybę muzikos kolektyvų iš krašto, iš kitų TSRS vietovių ir iš užsienio. Drauge jaunimas svarstė aktualius dabarties gyvenimo klausimus, kurie taip audringai aptariami visur ir visokiomis progomis.

Vienas iš festivalio programos klausimų buvo skelbiamas pasaulio jaunimo bendrijos „Lituanica“ Lietuvos skyriaus steigimas. Kaip žinoma, jau daug anksčiau Lietuvos spaudoje buvo paskelbtas kreipimasis į užsienio lietuvių jaunimą organizuoti bendrą su Lietuvos jaunimu draugiją, kuri padėtų vieniems kitus geriau pažinti ir sutelkti bendriems lietuviškiems reikalams. Nors Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga, įeinanti į PLB sudėtį, neatsiliepė į šį kvietimą, tačiau, kaip galima buvo spręsti, atsirado pavienių užsienio lietuvių jaunuolių, kurie pritarė kvietimui. Jeigu pavyktų rasti bendrą kalbą ir bendrą veiklą, be abejo, tai bū-

tu naudingas darbas suartinant su Lietuva svetur pasklidusius jos išeivių vaikus ir anūkus. Apie šios bendrijos organizacines pastangas jau rašyta Lietuvos spaudoje.

Tačiau stebinanti atrodo pati pradžia: steigiamas bendrijos Lietuvos skyrius. Tai nejaugi greta Lietuvos lietuvių skyriaus bus JAV lietuvių, Kanados lietuvių ir kiti jaunimo skyriai? Nejaugi tauta save turėtų sulgyinti su savo išeiviška dalele? Kažkaip nelogiška. Netgi stokoja tautinės savigarbos. Jeigu Lietuvoje — tik skyrius, tai kur bus centras, Čigoje ar Sidnyje? Bendrijos narių lygiateisiškumas visiškai nereiškia pagrindinių motyvų tautiniame gyvenime sukeitimo ar iškreipimo. Jeigu galvojame, jog tai yra taktikos reikalai, jog tai būdas įtikinti bendrauti su Lietuva užsienio lietuvių vaikus, patraukti juos ar jų globėjus dialogui, vargu ar būsimie teisūs arba novatoriški. Centras negali būti skyriumi. Kitas reikalas, jei „Lituanica“ turėtų Vilniaus, Kauno, Trakų ar Telšiu skyrius.

Kazys Vilnietis

IR IŠEIVIŠKO ROMANO SERIJA?

„Naujų knygų“ mėnraštis, skirtas leidybiniam reikalams, jau spausdina skaitytojų laiškus dėl „Vagos“ leidyklos sumanytos lietuviško romano, spausdinto iki 1940 metų, serijos. Juose siūlomi papildymai tai serijai, pataisymai, pakeitimai. Pasirodo, kad Lietuvoje yra skaitytojų, kurie gerai prisimena senąją Lietuvos romaną, gali pasiūlyti leidyklai dar ne vieną knygą, kurią pamiršo arba išsamingai praleido serijos sudarytojai. Tuo būdu kalbama apie lietuviško romano sugrąžinimą į mūsų kultūros vartoseną. Ten skirta vieta ir senajai užsienio lietuvių literatūrai.

Tačiau buvo apsižiūrėta, kad ne visa lietuviška romano raida atskleista, ne visi geriausi mūsų romanai bus prieinami, jeigu nežinosime tų, kurie lietuvių parašyti svetur po karo. Tarybų Lietuvoje parašyti ir išleisti romanai savaimė yra užėmę savo tvirtą vietą krašto gyventojų kultūroje, geriausiai iš jų išleidžiami didžiuliais tiražais, yra išpopuliarėję. Vadinasi, be pokarinio išeiviško romano lietuvių literatūrinis gyvenimas nebus pilnas, tiksliau — jo vaizdas bus iškreiptas.

Todėl „Vagos“ leidykloje kilo mintis planuoti ir išeiviško romano seriją. Kai kas jau yra išleista

K. Almeno, M. Katiliškio, A. Margerio, E. Cinzo romanai, bet tai labai maži. O juk labai reikėtų Lietuvos skaitytojui daugelio kitų brandžiausių užsienio lietuvių romanų. Tiesa, išeivijoje romanas labai mėgstamas žanras — ne skaityti, o rašyti. Jo todėl daug. Tačiau mėgėjų antplūdis į šią sritį taip ją „nusiaubė“, jog net „Drau-

go“ laikraštis buvo priverstas nuimti savo tradicinį romano konkursą.

Bet tarp išeivijos autorių, išspausdintų romanus, yra stiprių rašytojų. Juk ir K. Almenas turi ką pasiūlyti skaitytojui. Ir M. Katiliškis ne visas žinomas. O lietuvių šiandieninei literatūrai reikalingi P. Andriušio, K. Barėno, A. Barono, J. Gliaudos, J. Jankaus, J. Kralikausko, B. Pūkelevičiūtės, V. Volerto ir kitų rašytojų romanai. „Tipelis“, „Rojaus vartai“, „Tūbuoto gaidžio metai“, „Paklydę paukščiai“, „Aštuoni lapai“, „Celesta“ ir kitos knygos vertos Lietuvos skaitytojų. Jas, „Vagai“ paprašius, ir pasiūlė leidyklos redakcinės tarybos narys V. Kazakevičius, pateikęs kelių dešimčių knygų sąrašą.

Serijoje, be abejo, dažna knyga išeis greičiau negu „bendroje krūvoje“ su kitomis išeiviškomis knygomis.

Beje, kokį nors emigracinį romaną norėtų persispausdinti ir „Svyturio“ žurnalas.

Kazys Vilnietis

Keturiasdešimt metų

Vilniaus B. Dvariono vaikų muzikos mokykla 40 metų. Labiausiai įsimintinos trys datos: 1948 m. — įkūrimas, 1971 m. — mokykla persikėlė į patalpas T. Kosciuškos gatvėje, 1973 m. — suteiktas B. Dvariono vardas.

Dabar čia mokosi daugiau kaip 1300 vaikų. Mokosi dainuoti, skambinti fortepijonu, groti akordeonu, styginiais, pučiamaisiais bei lietuvių liaudies instrumentais. Mokykloje dirba per 200 pedagogų.

Miškakirčių dienos

Po šimto metų

Užsienio lietuviai prisiminė vieną svarbią senosios išeivijos istorijos datą — šimtąsias liuanistinio mokymo metines.

Tai svarbi data. Daug čia padarė ir pažangūs lietuviai. „Ateities žiedo“ draugijos mokyklos per daugiau kaip tris dešimtis metų diegė vaikams lietuvių, mokė juos kalbėti, rašyti, dainuoti, vaidinti tėvų gimtąja kalba. Dar ir šiandien šių mokytojų auklėtiniai pagal išgales dirba kultūrinį lietuvišką darbą. O kiek jų įrašė savo vardus į darbininkų lietuvių kultūrą! Prisiminkime — dar po Antrojo pasaulinio karo, kai jau reikėsi dipukai, Čikagoje dainavo mažųjų chorai, vyko jų spektakliai. O anksčiau klausėms koncertų, kur lietuviškai dainavo choras, suburtas scenoje iš penkių šimtų vaikų!

Zinoma, pradžią šiam mokymuisi davė parapijos, kurios pirmiau pradėjo organizuoti. Ir tai natūralu, už tai sakome ačiū. Pirmoji lietuviška mokykla įsisteigė prie lietuvių parapijos Mohanoy City 1888 metais, todėl minime lietuviško mokymo Amerikoje šimtmetį. Kaip žinoma, pirmus mokslus ėjo 40 vaikų, juos mokė Jonas Česna. Tuo laiku Lietuvoje buvo draudžiamas lietuviškas raštas, mokykla veikė slapta. Ir vėliau prie parapijų Amerikoje buvo tęsiama lietuviško mokymo tradici-

ja. Pažangiečiams buvo nepriimtina jų mokymo pasaulėžiūra, idėjinė dvasia, todėl jau antrą dešimtmetį steigė savas, darbininkų lietuvių mokyklas, kurias globojo progresyvūs moterų susivienijimas, o vėliau — lietuvių darbininkų susivienijimas. Be to, kaip žinoma, buvo nemaža parapijų ir klebonijų, kurios, pageidaujant airių vyskupams, prisidėjo prie išeivių vaikų nutautinimo, asimiliavimo.

Senųjų išeivių pavyzdžiu Amerikoje liuanistines mokyklas 1949 m. pradėjo steigti naujieji karo metų atbėgėliai. Jų mokyklos veikė iki šiol. Tačiau tų mokyklų likimas ne ką geresnis negu senųjų ateivių. Kai kas net Lietuvoje kalba apie kone milijoną Amerikoje gyvenančių lietuvių, o šeštadienių mokyklų skaičius kasmet mažėja, dabar nesiekdamas ir pusantro tūkstančio. Jeigu tas milijonas — fantastinis skaičius, jeigu grįšime prie realiesnių, maždaug 300 tūkstančių, vis tiek pusantro tūkstančio moksleivių — pasibaisėtina mažai.

Vadinasi, lietuviškas šeštadienių mokymas kalba ne apie vieną ar kitą Amerikos lietuvių dienę ar mažesnę patriotizmą ir lietuviškumą, bet apie bendrą išeivijos likimą amerikietiškomis sąlygomis, apie tam tikrą dėsninę sąlygumą.

S. Jonas

“Nepykite lietuviai”

Tarp gražiausių įspūdžių, patirtų Čikagoje, priskiriu ir kelionę į užmiestį. Nuoširdžiausias dėkui p. A. Lauraičiui, kad pasiūlė pasižvalgyti pro jo automobilio langus. Beje, tik neseniai, pasiėmęs „Draugą“, suvokiau, kad buvome nukakę apie 20 mylių nuo Čikagos. Iš galingo, sunkaus miesto išnirus į užmiestį, pasijutau lyg savėnis. Čia jau žemė, medžiai, čia tai, kas valstietiška sielai visuomet miela, artima. Nuovargis ir pasiliko nuovargiu, bet dabar jis prisiminimuose apšviestas ir sušildytas. Nešvietė saulė, bet šviesos iš ten parsivežiau. Taip, dar todėl, kad šalia buvo abu Lauraičiai — žmona ir vyras. Ką gi, dar kartą ačiū jiems už parodytą dėmesį ir sveitumą. Manau, kad greit susitikime, ir šį kartą jau Lietuvoje.

O dabar prieš mane „Draugas“ su ką tik perskaitytu straipsniu „Zvilgsnis į naująjį Lietuvos Centrą“. Anksčiau nebūtų daręs įspūdzio. Šįkart skaičiau atidžiai, tai šį, tai tą pasibraukdamas. Ir susimąščiau.

Iš dolerių Amerikoje niekas košės neverda. Jeigu jų turi, gali nusipirkti ką nori. Būtent kažkur Leimono apylinkėse man parodė didžiulį pastatą ir pasakė, kad jame kuriasi Pasaulio Lietuvių centras. Bet tuomet pastatas man ir pasiliko TIK DIDŽIULIS. Pasiliko tik jo vaizdas. Dabar prisimenu jį kitaip — Leimono ir jo apylinkių lietuviams už jį tenka sumokėti milijoną dolerių. Ir ką gi? Ogi perka. Taigi RINKSIS LIETUVIAI Į SAVO NEDIDELĘ IR DIDELE LIETUVĄ. Pabraukti žodžiai man neatrodo tuščiadvasiais. Nedidelė Lietuva — tai iš Šv. Vincento vienuolių nupirkta bažnyčia, prie kurios ketinama pastatyti kleboniją. Pačiuose rūmuose — Leimono Maironio vardo lietuvių mokykla, Montessori vaikų darželis, čia atsikels „Pasaulio lietuvių“ redakcija, administracija. Viena kita dešimtis kambarėlių su nuolat čia gyvenančiais, dar apie 20 butų. Ruošiamasi čia turėti ir biznieriškus užsiėmimus. Pagaliau sporto salė, reikalui esant, paverčiama koncertų sale. Užteks šių patalpų įruošti galerijoms, kavinėms...

6

Tai vis maža Lietuva, tokia mažytė, kad iš viso tik 14 arų žemės. Bet, mielieji, tas jos lopinėlis ne dangaus Amerikos lietuviui duotas — jis uždirbtas, iškentėtas, išvargtas, ištrauktas iš jų kišenės. Taip, reikia mokėti galvoti ir jausti tą žemę, tą mūsų Lietuvą ir iš ten žiūrėti į kitą. Juk per tą 14 arų lopinėlių lietuvių pareina į namus. Tikisi pareiti. Su gimtąja kalba, vaikais, išsaugojęs maldą, bažnyčią, knygą, kūrybą... Ir neklauskim jo, ar girdejo, kaip nuo jo gimtųjų namų Lietuvoje jį kaltino išdavyste. Patikėkim jo trumpa atmintimi, o jis gal neišsuduos. O patys vėl pagalvokime, kiek daugiau lietuvių kaulų būtų paglemžęs Sibiras, jeigu ne tokia jų išdavyste?

Tą vieni gerai žinojom, kiti nujautė dar iki Sąjūdžio laiku. Tačiau jėga dar vis buvo įveikusi jėgą, ir tauta gyveno savo tylėjimu. Per jos sąžinę, o gal ir smegenis, dirbtinai iškeltas iš vėžių, dardejo sunkus klasių kovos vežimas...

„Valstiečių laikraestyje“ V. Ramanauskas apie save, mane ir visus mus, lietuvius, taip parašė:

„Nepykite, lietuviai, bet mes dažnai girdime internacionaline kalba pasakytus žodžius apie lietuvių — pradažnąją škurą“. Šie žodžiai liečia tautą, mus visus, kokioje kėdėje besėdėtume“.

Ką pasakysime V. Ramanauskui? Žinau, kad rusiški žodžiai dažnai būna tikslūs ir teisingi. Nelinksma. Pranas Karlonas

Senelių ir anūkų bendravimo pagrindas — vienų tikslai dingsta, antrieji dar jų neturi.

Žemė — patogi planeta: dar užtenka vietos iškasti kitam duobę.

Jaunystė pasiklysta gyvenime, senatvė — autobiografijoje.

Žmogus savo laimės kalvis. Jei niekas neatima kūjo.

Satyrikai gimsta naktį, kad iš karto nesijuoktų iš pasaulio.

KOKS ŽEMDIRBIUI DUONOS SKONIS

„Šioje knygelėje — publicisto šiandieniniame kaime įžvelgtų gamybinės veiklos ir visuomeninio gyvenimo reiškinių apmąstymai, skirtini dokumentinei publicistikai, — taip „Minties“ leidykla, išspausdinusi Petro Naraškevičiaus esė „Duona ir aritmetika“, apibūdino autoriaus kūrinį. Tačiau teisybės dėlei svarbu pasakyti, kad kai kur publicistas peržengė šiuos rėmus, o kitur prakalbo pernelyg schematiškai, gali būti tuos mąstymo stereotipas, kurie ilgai valdė Lietuvos visuomenę. Viena pasakė, neapsiriksime: joje išsakyta daug kritiškų žodžių apie nūdienį Lietuvos kaimo šeimininką ir anaipol ne iš fasadinės pusės parodytas jo kiemas. Šia tonacija P. Naraškevičiaus knyga susisaukia su S. Kašausko „Teisybės ieškojimu“, kurį irgi neseniai išleido „Mintis“.

„Apie tai, kad skubėdami, didesnės naudos besivaikydami, emėme skriausti žemę, jau seniai buvo kalbama. Negarsiai, netrukdamant apie nepaprastus žemdirbių laimėjimus šūkaujantiems“, — rašo autorius. Įžvalgi patyrusio spaudos darbuotojo akis pastebi daug ką: ir netinkamą dirvožemių vertinimo metodiką, besiremiančią pietinių TSRS rajonų praktika, ir skubotus melioratorių darbų potėpius ūkių žemėse, ir kaimo kolektyvizacijos klaidas, ir komandinį sėjai ir pjūčiai vadovavimo stilių, ir nūdienių kaimo ekonomistų nesugebėjimą su išskaičiavimu kreipti ūkio vairą... Regėdamas visus šiuos trūkumus ir bėdeles, supranti, kad kaimo žmogui duona neretai pakarsta, kol ant stalo paskrudusiu kepalu atsiranda. Ką gi, neginčysim šių akivaizdžių tiesų. Juoba, nuo fakto repabėgsi ir nepasislėpsi, bet, skaitydamas P. Naraškevičiaus knygos puslapius, nejučia pasigendi gilesnio psichologinio tos tikrovės motyvavimo. „Yra kam už mus galvoti. Mums svarbu vykdyti nurodymus, nei per daug, nei per mažai nepadarinti, kad neužklūtume“, — cituoja autorius kaimo darbininko žodžius. Bet ar taip paprastai paaiškinsi, kodėl kaime liko tiek mažai ūkininkų. Žmonių, kuriems žemė šventa tikrąja to žodžio prasme. Manau, kad ne. P. Naraškevičius išleidžia iš akių, kad šiandienai trisdešimtmečių kartai pristigo patriotiško branginti savo žemę, kad ji pasidavė madai, vadovautis vienadieniu ekonominiu interesu, kad daugelis, ieškodami lengvesnio ir patogesnio gyvenimo, išrūko į miestus. Žinoma, smagiau, kai tau iš čiaupo teka karštas vanduo, o kas rytą į parduotuves atveža šviežios duonos. Ta-

čiau ne taip jau net ir negabūs vadovai kliudė įgyvendinti savo idėjas, kelti kaimą į šiuolaikinį lygį. Tiesa, daug ko — ir statybinių medžiagų, ir technikos, ir kvalifikuotų specialistų stigo, bet ar dėl to sumažėjo atsakomybė už savo tėviškę, už jos ateitį. Todėl ir norisi pacituoti tuos autoriaus žodžius, kuriuos jis, to gal ir nepastebėdamas, atsako į šį klausimą: „Žemė agronomui — terpė, vadovui — naudmenų plotai, kuriuose reikia vykdyti planus, traktorininkui — akmenuotas, šlapias ar dulkantis laukas, kuriame skaičiuojami sutartiniai hektarai...“ Žemės motinos lietuvių sąmonėje lyg ir nebeliko. Autorius daug kur remiasi Džūkijos ūkių patirtimi. Tačiau vis tik nesinori tikėti, kad ten tokių žmonių mažiausia. Džūkas nuo seno mylėjo savo smėlėtą gimtinę, puoselėjo ją, dirbo jos žemę. Ir mylėjo, nes žemė maitino.

Šiandien daug yra ženklų, liudijančių, kad lietuvių požiūris į žemę atgimsta. Tai ir ekologiniai visuomenės judėjimai, ir jaunųjų specialistų gausėjimas ūkiuose. Si P. Naraškevičiaus knyga — irgi vienas tokių ženklų. Todėl ir norisi tikėti autoriaus žodžiais: „Mylėti žemę... Jauti jos grožį, žinoti jos vertę. Reikia už ją kovoti, reikia ją ginti. Tai ir ekonomiškai, ir politiškai nepaprastai svarbus reikalas“. Ir nesitaikstyti su šiandiena.

Jolanta Čepukaitytė

PRIEŠ 100 METŲ SAUSIO MĖNESĮ

pasirodė liberaliosios krypties periodinis literatūros, politikos ir mokslo laikraštis „Varpas“. Jį leido Varšuvoje studijavę lietuvių draugijos „Lietuva“ nariai. Leidinio iniciatorius buvo rašytojas ir visuomenės veikėjas Vincas Kudirka. Laikraštis daugiausia buvo skirtas inteligentams, bet turėjo ir priedą valstiečiams — „Ūkininką“.

„Varpas“ kėlė nacionalinio sąmoningumo idėjas, tarsi žadino atsisukti po gilaus miego, kovoti prieš nacionalinę priespaudą. Laikraštis Lietuvoje buvo platintas nelegaliai.

„Varpe“ bendradarbiavo Gabrielė Petkevičiūtė-Bitė, Povilas Višinskis, Jonas Šliūpas, Vincas Kapuskas ir kiti demokratinių pažiūrų rašytojai. Jonas Jablonskis laikraestyje spausdino straipsnius apie lietuvių kalbos norminimą.

1905 metais „Varpas“ buvo uždarytas.

Lietuvoje veikia vaikų fondas, kuris ieško šeimų, norinčių įsisūninti iš vaikų internato vieną ar kitą našlaitį.

Šakių rajono Lukšių kaimo gyventojai Rūta ir Romas Bernatavičiai iš Kauno 1-ųjų vaikų namų ir Ukmergės internatinės mokyklos paėmė auklėti šešis vaikus. Dabar jų šeimoje 10 vaikų.

Vilnius, 1989 m. sausio 19 d.

Kauno paveikslų galerijoje atidaryta Lietuvos TSR liaudies dailininko skulptoriaus Roberto Antinio (1898 — 1981) kūrybos paroda, skirta menininko 90-osioms metinėms. Pirmą kartą parodoje eksponuojama 1946 metais sukurta skulptūra "Mūsų liaudies heroizmas".

Nuotraukoje: Skulptūra "Mūsų liaudies heroizmas".

Nuotr. Kęstučio Jurelės

Pakalbėkime atvirai

Partinio darbuotojo privilegijos...

Atvirai ir viešai ta tema paprastai niekas nekalbėjo. Tik tarpusavy žmonės dažnai piktinosi (ir tebesipiktina) išskirtine partinių darbuotojų padėtimi visuomenėje; jiems specialus, pagerintas medicininis aptarnavimas, jiems niekada netenka stovėti eilėse parduotuvėse ir... nenuspirti, ko reikia ir t. t.

Viešai partinių darbuotojų privilegijų problema nuskambėjo XIX partinėje sąjunginėje konferencijoje. Po to pasirodė straipsnių, diskusijų Maskvos centrinuose laikraščiuose. Kaip yra iš tikrųjų: partinių darbuotojų privilegijos — aštri socialinė problema ar viešumo stokos pagimdyti gandai?

Žurnaliste Rima Jakutyte kalbėjosi su Lietuvos Komunistų partijos Akmenės rajono komiteto pirmuoju sekretoriumi Jonu Budrevičiumi.

Gerbiamas sekretoriau, tylėjom tylėjom ir štai viešumas išplukdė paviršium dar vieną „draudžiamą“ temą — partinių darbuotojų privilegijas mūsų visuomenėje.

Mano nuomone, labai gerai, kad šis klausimas iškilo partinėje konferencijoje. Aš pats tik iš konferencijoje vykusios diskusijos sužinojau, kad mes, partiniai darbuotojai, esam 26-oje vietoje. Sakytčiau, kad klausimas gana išpūstas. Jeigu esi doras komunistas, sąžiningas komunistas, gyveni pagal Partijos įstatus ir sąžinę, jokioms privilegijom nesinaudoji. Kas be ko, žmonių kalboms kartais yra pagrindas.

Štai, kai aš maždaug prieš 3 metus atvykau dirbti į Akmenės rajoną, savo kolegų, partijos komiteto darbuotojų pasiteiravau, kur jie perkasi mėsą... Visi nutilėjo, nusišaipė ir nieko man neatšakė. Mūsų sekretorė pasirodė drąsesnė ir pasakė: „Na, kas kur, ieškom įvairių būdų...“ Man buvo aišku viena, kad mažai kas iš vadovaujančių darbuotojų — ne tik iš partijos komiteto, bet ir Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto arba įmonių vadovų stovi eilėse.

Mes nusprendėme eiti kitu keliu — steigti daugiau narduo-

Vilnia, 1989 m. sausio 19 d.

vių. Tarybų rūmuose — čia ir partijos komitetas, ir vykdomasis komitetas, ir rajoninio laikraščio redakcija, ir kitos įstaigos — iš viso dirba apie 400 žmonių. Taigi suremontavom Tarybų rūmų rūšį ir ten atidarėme parduotuvę. Mieste tuoj pasklido kalbos apie spec. parduotuvę. Tik atėję pasmalsauti, nusivilia, nes toje parduotuvėje toks pat asortimentas, kaip ir miesto parduotuvėse. Skirtumas tas, kad nėra eilių. Mes sudarėm grafiką, kada, kas po darbo valandų einame apsipirkti, todėl netenka stovėti eilėse.

Parduotuvė Tarybų rūmuose ne išimtis. Tuo keliu mes einame visame rajone. Įsteigėm papildomai 9 parduotuves darbo kolektyvuose. Ir visus vadovus raginam, kur tik stambesnis kolektyvas, reikia steigti ir parduotuves, ir buitines tarnybas, kad žmonės neitų į vieną ir tą pačią parduotuvę mieste ir nestovėtų didžiausiose eilėse. O kol mums daug ko trūksta, eilės egzistuoja.

O kur Jūs, sekretoriau, gydotės, ilsitės?

Gydytis man paprasčiau. Žmona gydytoja, tai pagydo. Vilniuje esančioje Sveikatos apsaugos ministerijos 4-osios valdybos ligoninės ir poliklinikos specialistų paslaugomis dar neteko naudotis. O poilsiaujame mes prie Baltijos jūros, Palangoje. Kasmet išvykstam su šeima, gaunam kelialapius. Tai vienintelė privilegija, kuria, beje, naudojasi visi mūsų žmonės.

Jūs turite nuosavą automobilį ar visur važinėjate tik valdišku?

Dabar savo automobilio neturiu. Anksčiau turėjau, bet susidėvėjo ir pardaviau. Važinėju valdišku, tik tų išvykų didelių tai nebūna, nes ir mano laisvalaikis, ir poilsio valandos praktiškai tenka darbui, kelionėms į kolektyvus, pas žmones. Ir aš geriausiai pailsiu, kada išvykstu į laukus, susitinku su žmonėmis.

Jeigu ne paslaptis, kiek Jūs uždirbate?

Mano mėnesinis atlyginimas — 340 rb. Palyginimui galiu pasakyti, kad „Akmencemento“ susivienijimo generalinio direktoriaus atlyginimas — 480 rb. Be to, jis gauna įvairias premijas. Štai čia yra problema. Juk partiniuose or-

TAUTINIO AUTOMOBILIŲ KLUBO ATGIMIMAS

Siandien Lietuvos vardą pasaulio lenktynių trasose šlovina gana pagarsėję lenktynininkai bei S. Brundzos vadovaujamo Vilniaus autoremontu gamyklos sportinių automobilių baro produkcija. Neseniai dar vienas naujas lietuvių automobilis — sportinis „devintuko“ Lados modelio variantas užkariavo ir specialistų, ir žiūrovų simpatijas garsiajame Suomijos ralyje. Vilniuje pagamintus automobilius perka savo sportininkams Kanada ir Austrija, Panama ir Kamerūnas, Norvegija ir Bulgarija, Argentina ir Ispanija...

XX amžius žirgą pakeitė į automobilį. Bet ne iš karto visose šalyse automobilis prigijo ir paplito. Lietuvoje automobilizmas ėmė rimčiau reikštis trečiajame mūsų

ganuose turi dirbti patys energingiausi, protingiausi, autoritetingiausi specialistai. Ieškom tokių žmonių. Surandam, pasiūlom, kad ir skyles vedėjo vietą, o žmogus pamąsto pamąsto ir atsisako, sužinojęs, kad atlyginimas visu šimtu rb mažesnis už tą, kurį jis gauna gamyboje.

Jūsų nuomone, kodėl iškilo partinių darbuotojų privilegijų klausimas ir kodėl jis „apaugęs“ gandais?

Man atrodo, kad kaltas nepakanamas viešumas. Jei žmonės žinos tiesą, jie kitaip vertins.

O gal tie gandai kyla todėl, kad mums daug ko dar trūksta? Ir jei žmogus matys eilėje stovintį partinį, tarybinį darbuotoją, vadovą, kitąp jį vertins, supras, kad preklių, pasiaugų stygius vienodai liečia visur. Pagaliau, kaip sakoma, savo kailiu patyręs tas problemas, imsis greičiau jas ir išspręsti.

Teisingai, daug kalbų, gandy kyla dėl kai kurių produktų, prekių stygiaus. Pirmiausia mums trūksta mėsos produktų. Aš ne kartą esu tą klausimą kėlęs, kad ir kiek mes didinsim gamybą virš plano, rinkos fondai nuo to nedidėja. Čia mums reikia didesnės laisvės, suinteresuotumo gamyba, savarankiškumo. Ir mes tą klausimą išspręstume. O dabar kaip yra — aš nuvažiuoju pas žmones į ūkius, įmones, pasakoju jiems, kad mes vykdom planus ir net viršijam juos, skatinu dar didesnei gamybai, o jie man sako — jūs pažiūrėkit parduotuvėse, ar nuo to jūsų planų vykdymo prekių daugėja? O juk turėtų būti taip: geriau dirbi, daugiau gamini, daugiau ir gauni.

Tačiau ir dabartinėm sąlygom kai kuriuos klausimus reikėtų spręsti lanksčiau. Pateiksiu dar vieną pavyzdį: man atvykus N. Akmenės, mūsų kepykla nedideliais kiekiais kepė labai skanią duoną. Jos receptūra nebuvo patvirtinta, todėl oficialiai daugiau kepti negalėjom. Buvo ir toks nurodymas, kad prekiauti ta duona tik Tarybų rūmuose. Žmonės tuoj ją pakrištijo „partine duona“, vel pasklido gandai. Mes pasiekėm, kad būtų patvirtintas tos duonos receptas, kaina ir pradėjom, nors ir nedideliais kiekiais, vežti į visų didesnių gyvenviečių parduotuves.

Teko man ragauti tos duonos, pirktos kaip tik vienos gyvenvietės parduotuvėje, bet pavadinimas žmonėse išliko — „partinė duona“. Matyt, visiems reikia gerokai „apsivalyti“, kad sumažėtų nemalonių gandų, o gal ir ne tik gandų. Drįstu galvoti, kad ir Akmenės rajono žmonės žinojo, kaip ir kur anksčiau apsirūpindavo mėsa rajono vadovai, žinojo ir apie nurodymą prekiauti pagerinta duona Tarybų rūmuose.

Kalbėjosi R. Jakutyte

amžiaus dešimtmetyje. Tačiau dar visai neseniai apie tai garsiai nekalbėjom, lygiai kaip ir apie galimybę atkurti Lietuvos olimpinį komitetą. Jei pastarasis dar tik atkuriamas, tai Kaune jau atgimė Lietuvos automobilių klubas. Šio tautinio automobilizmo klubo gimimo data — 1926 metai. Vieta ta pati — Kaunas. Dabartiniu atgimusio klubo garbės prezidentu išrinktas motosporto veteranas Antanas Igauskas. Bet užtat jam talkina visas būrys viceprezidentų — tai „Bangos“ sportinio techninio klubo baro viršininkas, garsus lenktynininkas Arvydas Girdauskas, jau minėtas Stasys Brundza, Lietuvos automėgėjų draugijos pirmininkas Algimantas Kurdikauskas, Kauno miesto vyriausiasis architektas, buvęs lenktynininkas Alvydas Steponavičius, miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Bronius Kučinskas.

Anuomet, prieš 62-ejus metus, lietuviai lenktynininkai įkūrė pirmąjį automobilių klubą, kad galėtų suvienyti savo jėgas ir pajamas. Suprantama, tai jiems leido pirkti geresnes mašinas, daugiau treniruotis, turėti lėšų varžyboms. Senojo Automobilių klubo adresas 1926-ųjų metų Kaune buvo dabartinės Daukanto gatvės 15 namas.

Ligi šiol garsiausias Lietuvoje buvo senovinių automobilių klubas „Riėduva“, šiuo metu jau ir savo muziejų bekuriantis. Be jo automobilizmo veteranų kolonos dažnai nepraeina nė viena kiek didesnė respublikos šventė, tačiau šio klubo entuziastai ne tiek automobilstai, kiek restauratoriai, sugebą netgi iš fragmentų atkurti retą praėjusių laikų automobilizmo relikviją. Štai neseniai klubo arsenalą papildė gaisrinis automobilis „GazAA“, kurio šalyje tešlikė kiti egzemplioriai. Taigi automobilių sportą ligi šiol vystė susiskaldę sportiniai-techniniai klubai, jie daugiausia priklausau SDAALR sistemai. Dabartinių Lietuvos sportininkų tokia tvarka nepatenkina. Daugybė tarptautiniuose raliuose iškovotų prizų jie jau įrodė, kad turi teisę į savarankiškumą. Respublikos automėgėjų draugija taipogi daugiau rūpinasi ne sportiniais reikalais, o eilinių vairuotojų kvalifikaciją kelti. Tad atgimęs tautinis automobilių klubas rengs varžybas automobilius, apmokys trenerius, rengs specialias treniruotes, respublikos ir tarptautines varžybas, o svarbiausia koordinuos visą sportinių-techninių klubų veiklą.

Klubo viceprezidentas Arvydas Girdauskas taip atsakė į klausimą: kas gali būti Lietuvos automobilių klubo nariais? Visi, kas tik domisi automobilių ir motociklų sportu. Esami ir buvę sportininkai, tešėjai, sirgaliai, automodelių, su automobilizmo istorija susijusių suvenyrų kolekcionieriai.

Vienas svarbiausių Lietuvos automobilių klubo statuso aspektų — jis yra savanoriška ūkiskaitinė organizacija, kuri išsilauks iš lėšų, gautų už gamybinę veiklą. Klubas veikia ir ženklų tapo, daug neišradinėjant dviračio, tie patys atributai, kurie buvo sukurti jau prieš karą.

Klubas, daug nelaukęs, jau pradėjo savo veiklą: jo aktyvistai ėmė paskaitose, susitikimuose propaguoti technikos istorijos ir automobilių sporto žinias, reklamuoti automobilių ir motociklų sportą, kelios mašinos jau rengiamos lenktynėms. Išsiųsti laišku su pasiūlymais ir kaimyninėms respublikoms užmegzti turistinius ir sportinius ryšius su automobilstais bei giminingomis organizacijomis

Viktoras Arpašis

LASELIS GINTARO

Lietuvoje gintaro apdirbimo tradicijos yra paliktos protėvių. Dabar jos vis labiau atgaivinamos, propaguojamos. Labiausiai jomis rūpinasi liaudies meistrai. Viena iš liaudies meistrų, plačiai taikanti protėvių gintaro tradicijas, — Vilhelma Kurklietienė. Jos padaryti suvenyrai ir papuošalai turi didelę paklausą ir svetur. Tai — sagės, apyrankės, žiedai, vėriniai, karoliai, Lietuvos žemėlapių kontūrai ir t. t., ir t. t. Juos noriai perka dailės parduotuvėse, mugėse, parodų-pardavimų renginiuose. Jie žavi parodų lankytojus ne tik mūsų respublikos, bet ir užsienio. Vilhelmos Kurklietienės gintaro dirbiniai žavėjo parodų lankytojus — JAV, Prancūzijoje, Japonijoje, Italijoje, Danijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Švedijoje ir kitur. Mėnėtoje šalyse V. Kurklietienės dirbiniais ne tik grožėjosi, bet ir dabinosi, o ypač karoliais, kuriuos meistrė padarė pagal įvairių firmų užsakymus.

Aplankius Dailės muziejaus fondų nuolatinę parodą Gintaro muziejuje Palangoje arba Vilniuje, Meno darbuotojų rūmuose, galima pamatyti V. Kurklietienės sukurtų eksponatų, kurie prabyla savo kalba, o ypač įdomūs gintaro ir metalo dirinių papuošalai.

Dirbti paskatino pats gintaras. Į jį gali žiūrėti ištisas valandas, kaip į gamtos kūrybą, — pasakoja meistrė. — Įdomu atskleisti pačios medžiagos grožį, faktūros atspalvių įvairovę. Kiekvienas gintaro gabalėlis teikia kitokias galimybes.

Ne kartą V. Kurklietienė yra apdovanota diplomais, Lietuvos TSR, pelnius Maskvoje liaudies ūkio pasiekimų parodoje bronzos medali. Kurklietienė šeimoje du tokie medaliai.

— Sūnus Ramūnas mane aplenkė. Jis parodoje apdovanotas dar 1981 metais už pano „Pionieriškas gyvenimas“, kurį sukūrė dar lankydamas Pionierių rūmuose keramikos būrelį (vadovė Nijolė Simononienė). Dabar Ramūnas jau baigęs Telsių dailės technikumą — metalo apdirbimą, — pasakoja Vilhelma.

O kiek liaudies meistrė aplanko turistų arba vietinių, norinčių įsigyti jos dirbinių! Juk lietuviams gražesnio papuošalo nėra, kaip lašelis tyro gintaro.

Sofija Stanevičiūtė

SAUSIO 28 DIENA
PRIEŠ 90 METŲ

gimė lietuvių dainininkė, pedagogė, Adelė Galaunienė-Nezabitauskaitė. Ji mokėsi Maskvos filharmonijoje, aktyviai dalyvavo muzikiniam gyvenime. Reikšmingi jai buvo 1920-ieji — lietuviškos operos gimimo metai. Gruodžio 31 dieną ji dalyvavo pirmajame spektaklyje — Dž. Verdžio „Traviatoje“, kurioje atliko Violetos partiją.

LINKSMŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲJŲ METU VISIEMS PAŽISTAMIEMS IR DRAUGAMS

Mr. & Mrs. P. J. Ridikas

Marquette Park 2424 W. 69th Street. Tel. 974-4410.

Arba Tel. 927-1911.

St. Petersburg, Florida

Minėsime svarbią sukaktį

Jau esame įžengę į 1989-uosius metus. Floridoje dar neturėjome nė vienos šalnos, nei sniego kruopelės. Turistai iš šaltų kraštų renkas pasikaityti saulutės atokaitoje, vaikštinėja prie vandenų, meškeroja, traukia 10 ir daugiau colių didumo trautus. Patinka jiems čia Floridoje atstogauti. Oras švarus, gali pasimaudyti sūriame vandenyje, išspausti sunkos iš kėtik nuo medžių nuskintų apelsinų, greipfrutų, o šviežių daržovių tik norėk ir valgyk.

Mes, Lietuvių Vyresnių Piliiečių klubas, turime ir daugiau turistams. Kas šeštadienį klube ruošiamė už prieinamą kainą pietus, kuriuos pagamina patyrusios klubo šeiminkės ir dėl maisto produktų kainų neaimanuoja. Po pietų visuomet vyksta koncertinė dalis, kurią atlieka mūsų Dainos Mylėtojų choras ir dažnai drauge su iš toliau atvykusiais svečiais dainininkais. Po programos esti šokiai senesnio amžiaus žmonėms pasimankštinti, patrepsėti pakilia nuotaika. Nešokantys gali prie stalių susėdę pasišnekučiuoti, pasivaikšinti, prisiminti praėjusius laikus, padiskutuoti apie politiką bei pasaulyje įvykius.

Vasario 11 dieną Lietuvių Vyresnių Piliiečių klubas minės savo gyvavimo 16 metų sukaktį. Klubas valdyba bei šeiminkės prie šios sukakties ruošiasi intensyviai. Be sukaktuvinių pietų, numatoma turėti papildytą koncertinę programą, kurią, be Dainos Mylėtojų choro, atliks dar ir visų mūsų gerbiama solistė Gertrūda Račkauskienė, visiems žinomas solistas Stasys Kuzmickas ir, labai galimas daktas, pasitaikęs vienas ar kitas svečias iš toliau. Be to, bus ir kalbėtojas, St. Petersburgo gyvenančių lietuvių pensininkų vėteranas.

Nepamirškite vasario 11 dienos. Visi esate kviečiami dalyvauti šioje Lietuvių Vyresnių Piliiečių klubo didelėje šventėje. Šventės pradžia 12 val. dienos. Adresas: 314 - 15th Ave. So., St. Petersburg, Fla.
Žinių Pranešėjas

Ją. Kauno operoje dirbo gerą dešimtmetį, vėliau — pedagoginį darbą. Pirmaisiais pokario metais ji — Lietuvos TSR operos ir baleto teatro solistė, vėliau — Kauno konservatorijos bei Gruodžio muzikos mokyklos dėstytoja.

Laiškai ir parama

Dear Friends:

Enclosed check for two renewals. One for J. Razgaitis in Lithuania, second to 19 Dale St. N.E., Grand Rapids, Mi. Balance of check as a donation 65 dollars.

D. Gilbert
Grand Rapids, Michigan

Gerg. "Vilnius" Administracija:

Malonėkite į laikraštį patalpinti šiuos du sveikinimus ir "Dainos M." auką. Rasite čekį viso \$125. Dėkoju, viso Jums gero.

Aldona Alekna
Seminole, Fl.

Dear Friends:

Enclosed is \$30. Fifteen dollars is for Vilnis for one year and the rest is donation.

Sophia Gudeliauskienė
Collinsville, Ill.

Holiday Greetings to the staff of Vilnis in 1989. I wish to renew my 11 (one) year subscription. Enclosed is my Check for \$15.

John Lukas

Gerb. "Vilnius" Administracija:

Siuočiu \$25 vertės čekį. Prašau panaujinti metams mano prenumeratą, kas viršaus, bus laikraščio stiprinimui. "Vilnius" kolektyvui linkiu sveikų, laimingų Naujųjų Metų.

M. Ginaitienė
Santa Clara, Cal.

Dear Sir:

I am sending \$30 for my subscription and donation.

Konstantina Gegužis
Chicago, Ill.

Vilnis:

I am sending a check for \$20 for my subscription to Vilnis and the rest donation.

Adolph Elanis
Phoenix, Ariz.

Prisiunčiame \$35, — čekį už metinę prenumeratą, o likusi suma, auka laikraščiui. Nuoširdūs naujametiniai sveikinimai ir linkėjimas visam "Vilnius" kolektyvui!

Helena ir Robertas Feiferiai
Kenneth City, Fla.

Didelis ačiū,

Laikraščiu einant į spaudą chiegielis Charles Sisevičius vėl įteikė \$100.

Iš Minhaal, Pensilvanija Alex Yutz atsinaujino prenumeratą dviems metams.

Administracija

KAMUOJA SIRDIES LIGA

Savo laiku buvusiam "Vilnius" redaktoriui, dailininkui Rudolfui Baranikui vėl padarė ant širdies operaciją. Kaip žinia, prieš keletus metus, sušlubavus jo širdžiai, pakako operacijos implantuoti skatintuvą. Šį kartą jau reikėjo atviroje širdyje operacijos. Ją padarė Bostone širdies specialistai. Operacija pavyko ir tikimasi, kad kraujo energija suaktyvės daug žymiau negu buvo skatinant skatintuvui.

Kaip žinia, Rudolfas Baranikas dar nėra sulaukęs gyvenimo sutekmų, tebėra pačiame kūrybingume. Gaila, kad jį kamuoja ši nelemta liga ir trukdo kūrybiniam jo darbui piešti. Tačiau kaip bebūtų, turkime viltį, kad jis sukurs dar ne vieną dailės darbą. —ka

PASIKALBĖJUS TELEFONU

Prieš keletą dienų teko šnekelti telefonu su Adele Klimavičiene, gyvenančia St. Petersburg, Fla. Nežiūrint kaip toli St. Petersburg nuo Čikagos, buvo vistiek patogus susisiekti su ja, visuomet nepalaužiamos energijos moterimi.

Jau metai ar daugiau Adelę Klimavičienę buvo ištikęs paralyžius, bet dėka skubiai gydytojų pagalbai ir stropiai priežiūrai, sveikatą atstatė, bet nevisiškai, liga atsiliepa, senesniai vistiek turėjo pagulėti pora savaičių ligoninėje.

Kadangi ji yra visuomet pakilia nuotaika, nemaža papasakojo ir apie saintpetersburgiečius draugus vilniečius, aktyvių jų veiklą lietuvių pensininkų klube, šaunias klubo popietes ir t.t. S.

SUMAINĖ ZIEDUS

Aktyvaus "Vilnius" darbuotojo Jono Patecko duktė Linda gruodžio 24 d. susituokė su aukštes kvalifikacijos mechaniku amerikiečiu jaunuoliu Chris Sliva. Aktas vyko vedybų registracijos biure, kur jaunavedžiai sumainė žiedus ir įsipareigojo vienas antrą respektuoti ir gerbti per visą gyvenimą.

Linda Pateckaitė čia Čikagoje gimusi ir augusi, baigusi kolegiją. Tėvas džiaugiasi dukrą paruošęs ir išleidęs savistoviam gyvenimui.

Lindos Pateckaitės draugės bei pažįstami linki jai laimingo gyvenimo. X

— Fairfield, Iowa mieste iniciatoriai pasiūstį Gorbačioviui naujametinių sveikinimą surinko apie du milijonus parašų jam pasveikinti.

— Brazilijos parlamentas užgryė įstatymą, už rasistinę diskriminaciją nusikaltėlius bausti mažiausia penkeriais metais kalėjimu.

MIRUS JOHN COPIN-ČIUPRINSKUI

(Gruodžio 20 d., Chicago, Ill.)

Reiškiamė gilią užuojautą sūnui James, marčiai Christine keturiems anūkams, aštuoniems proanūkiams, seserims Margaret Schultz ir Helen Milacius bei kitiems giminėms, draugams ir bendražygiams Ex Mainerių klubo judėjime.

A. VAITKUS
F. VAITKUS
J. PATECKAS
A. PATECKAS
A. LITVINAS
E. JORDAN
F. JORDAN

J. FEIZA
J. SAVAILJEVA
N. DE SCHAAF
L. DE SCHAAF
M. URBIKAS
J. URBIKAS
ANNA ir S. J. JOKUBKA

Vilnis, 1989 m. sausio 19 d.